

DM

magazin

Dékány Kálmán

KUKKANTÓ

némelyik közülük bukva rászáll a hullámokra.

— Sirályok — mondta Tóni bácsi. — Így hívják azokat a madarakat. Mindig elkísérik a hajókat. Olyan hajón utaztam egyszer, vándorló koromban, a dalmát vizeken. Tudod te, mi az a vándorló korszak?

Nem tudtam, csak emlékeztem rá, hogy ezt már máskor is említette. Régen az volt a szokás, mesélte Tóni bácsi, hogy mielőtt egy iparoslegény mestervizsgát tett, nekivágott a világnak.

Bizony így volt. Ő szígyártó és kötélverő mester lett. Kétszeres mester.

Máskor így szólt:

— Megmondjam, milyen idő volt, amikor halálodon voltál?

Tágra nyitottam a szemem: a halálomon?

— Ezt se tudad?

Feleletül a fejemet ráztam.

— Bizony, hajszál híján meghaltál egyszer, hároméves korodban. Hanem a szervezeted megbirkózott a krízissel, az első halál erejével Mert tudod, kis Andris, ez az első halál olyan próbatétel, meg sem adatik mindenkinél, hogy része legyen benne. De akinek megadatik, és ki is állja a próbát, ahhoz képest, felnőtt korában, már csak féve mer közeledni a halál.

... Az utolsó napra ébredtem a vendégségben. Amikor Tóni bácsihoz bementem, a varázsdoboz már ott volt az asztalon.

— Gyere — mondta. — Még sok mindent nem láttál itt.

Bevezetett a szobákba. Az elősóban voltak azok az eszközök, és készségek, amelyekkel a mestertársaságét üzte.

A második szoba, akár egy kiállítási terem. Benne Tóni bácsi gyártmányainak egy-egy példánya. Köztük, egy külön falon azok a bizonyos löszerszámok, Tóni bácsi mesterműve, amivel három esztendő vándorlása után a nagy titlust elnyerte. Szijakon, hevedereken csak úgy csillogtak a rézveretek. Minden egyes darabjának volt valamilyen ékessége.

— „Még a király fogatához is elkelve” — idézte nagybácsikám a vizsgáztató testület elismerését.

Tüzel a türelmetlenség, hogy visszamenjünk a varázsdobozhoz.

Am most nagybácsikám nem engedett hozzányúlni, ő maga hozta működésbe. Talán mert utoljára játszik vele, gondoltam. Sóvár, mohó reménykedéssel lestem minden mozdulatát. Mintha búcsúzna tőle. Kezdem oldódk, elszabadul, és már nyújtom érte.

Tóni bácsi megremegett. Furcsán tűzött rám a szeme. Színt szűrt a tekintete.

— Hovisne! — mondta. — Még ezt is? Kapzsj kölyök. Tudod meg, soha! — és elzárta a varázsdobozt a szekrénybe.

Aztán már csak a végrendeletben reménykedtem.

Sokáig élt még nagybácsikám, de nem láttam többet. Százegy éves korában halt meg. Fiatal-ember lettem közben, érettségi bizonyítvánnyal a zsebemben.

„Eg veletek! — írta a záradékban örökhagyóknak. — Osztogatok a hulladékon, úgyis erre vártatok rég. Az igazit — a játékot — amit fiatal kézzel magam fabrikáltam, tegyétek mellém, a koporsómba. Ez nekem elég. Ő, ha felnő, megbocsát majd nekem. Nemsokára mindnyájan elfeledtek — tibennetek hamar meghalok. Ő nem felejt el soha. A vágyaim öbenné tovább élnek...”

Mint kistű, szűk világomból egy napon a városba csöppenem. Lenyűgöző látvány volt a nyüzsgő utca, még inkább Tóni bácsi hatalmas kőháza. Otthon, a faluban ugyanis vályogból készülték a házak. Addig nem láttam másmit: meg Tóni bácsit sem: ismertem, pedig a nagybácsikám volt.

Kilencvenedik születésnapját ünnepelte éppen, ezért gyűlt össze nála a rokonság. Anya sem sajnálta az útköltséget. Megéri, mondta, hisz Tóni bácsi gazdag, és az volt a kívánsága, hogy engem is elvigyen hozzám.

Emmi néniék gondozták, amiért lakást kaptak tőle, bár nem a kőházban, csak az udvar végében, hátul, de ez a kisebb ház is cseréptető volt. A miénket pedig csak nád fedte.

Szép kerten haladtunk át — csupa virág meg rózsaszalag —, ahogy telvonultunk Tóni bácsi köszöntésére. Nagy házában csupán egyetlen szobácskáját lakta, a másik kettőt lezárta.

— Vén szugori — panaszkodott Emmi néni anyának. — A lomfaj fontosabb nekik, mint a mi kényelmünk.

A csiszolt, piros téglafalak, meg az eresz szegélyén végigfutó fényes esőcsatorna megdobogtatta szívemet. Ezt mind én öröklöm majd, Icaival! Anya már kiszámította, mennyi lesz ez pénzben...

Az első meleg, rokon perceknek én voltam a hőse. Tóni bácsi merengve nézett egy darabig, s amikor megszólalt, apára emlékezett.

Anya megkérdezte, mivel tölti napjait, nem unatkozik-e nagyon egyedül. Soha, felelte Tóni bácsi. Aztán fűzetet szedett elő a fiókból, s eldicsékedett, hogy harminc esztendeje mindennap belefírja az időjárás: a napsütést, a szelet, meg a felhőket.

Korán búcsút vettünk, mert senki sem akart Tóni bácsi terhére lenni. Amikor rám került a sor, így szólt:

— Andrist még hagyjátok itt.

Anya csaknem egyszerre kiáltotta Emmi néniel:

— Szívesen, drága Tóni bácsi! Nagyon örülünk, Tóni bácsi.

Ketten maradtunk, Tóni bácsi megint rám hunyorított, dörmögött valamit és a szekrényhez csoszogott. Hosszúka fadobozzal a kezében tért vissza az asztalhoz.

— Várj csak, mutatok neked valami szépet. — Rejtélyesen mosolygott, ahogy fölnyitotta a doboz fedelét. — Ilyet még nem láttál, az biztos...

Megilletődve várokoltam. Csupa fül és szem voltam.

Nagybácsikám ugyan közönségesen csak kukkantónak nevezte, pedig valójában igazi varázsdoboz volt. Két apró ablakszemplé, sinen tologatható kerettel. Abba tette a képeket. Előbb ő nézett bele.

— Így ni — mondta, és igazított rajta. — Most te következel.

Nem kép volt az, amit láttam, hanem valódi táj. Hegy, csillogó bércek, a magasban sas kering. Magam is benne voltam a tájban, szinte arcomon éreztem a levegő áramlását.

— Na, hogy tetszik? — tudakolta nagybácsikám.

— Gyönyörű! — lelkesedtem.

— A Stayer-Alpok! — mondta.

— Ott is jártam, vándorlegény koromban.

A dobozzal beutaztuk a nagyvilágot, rónákat, folyókat, tengereket. Mintha hónapok teltek volna el közben!

Megígézve, teli sóvárgó áhítattal bámultam Tóni bácsira. Elfelejtettem a kőházat, a kertet, az ezüst pénztől csillogó Holt-Tiszát. Egyedül a varázsdobozra vágytam, s úgy megkívántam, hogy sajjogt a mellem, elfulladt a lélegzetem. Hátha... hátha nekem szánta, reménykedtem egészen addig a pillanatig, amíg be nem zárta a szekrénybe.

Ettől kezdve arra számítottam, ha összebarátkozom Tóni bácsival, majd csak elszánja magát az ajándékozásra. Már-már láttam magam játszópajtásaim gyűrűjében, ahogy közrefognak, és ki-kérdeznék; milyen a város, mi minden van ott?

Ekkor előveszem táskámból a játékot. Kérdezik: „Ez mi?” „Közönségesen csak kukkantó — felelem, és a szemük elé tartom. — De igazában varázsdoboz.” Megcsodálják, nem akarják abba hagyni a kukucsalkást. Elfogom irigy pillantásukat.

„Hol szerezted?” — kérdik.

„A városban” — felelem.

„Boltban?”

„Nem, Tóni bácsitól kaptam.

Boltban nem árulják.”

„Sehol?”

„Sehol.”

„Valahol csak kapni?”

„Nincs több, csak ez az egy.”

„Sehol a világon?”

„Hát persze — bizonygatom. — Tóni bácsinak is csak ez az egy volt, de nekem adta. Nekj nem kell, úgysem sokáig él már. Kilencvenéves.”

„És ha te meghalsz, kié lesz?”

„En nem halok meg. Akié a varázsdoboz, az örökké él.”

„Azt mondtad, a nagybácsid meghal.”

„Igen, mert nekem adta. Ezen-tül mindig az enyém lesz, és én soha nem halok meg. Értitek már?”

Nagybácsikám mindennap meglátogathattam, s ő megtanított a kukkantó kezelésére, s megengedte, hogy önállóan használjam. Közben újságot olvasott, drótkeretes pápaszemmel. De észrevettem, hogy időnként kiles az újságból, engem figyel. Néha odaszólt:

— Meséld el, mit látsz?

— Egy nagy fehér hajó úszik a tengeren — válaszoltam. — Füstölög a kéménye. A hajó körül fehér madarak röpködnek,

Besze Imre

TÉL

Tanyák ölében fagy viczorít, fogai tépik a kertek föld alá rejtett magvait, s a lámpák halkán énekelnek, nevetik a tél hatalmait.

Sötét szemekben csend remeg, s a bőr alá rohan az álom, szerelmet kérő, vad kezek markolják meg az éjszakákon születő, új szerelmeket.

Földig hajol a téli csend, hajára tollpihek ragadtak; fent napfény — sejtés dereng, súlvuk van boros szavaknak, pincék teteje belereng.

Komák vastorka belefájdul, disznók borzalomhalála az ólból fagyos udvarra rándul felhőt ereszt a böllér szája, s halál folyik a téli tájra.

Héra Zoltán

MINDEN BETELT

Minden betelt, minden betelt — a szögek, az élek, az élet. Kivetette a szikra a csorbát, kiforrtak mind a rózsák. S valami mégis, ott! — mintha a véredet apasztanák.

A nap betelt, a föld betelt — körbeért zarándok-éjszakák! És mégis —

mintha először látnál égni gyertyát, mintha először látnál hold-máglyán gyúlni gyertyánt.

Neveti hangod a zug-öröket, szavadban jég les, tűz kiált. Hívhatnád magadat ünnepedre, de csak e teli árny-világ.

Ott-ott, a kanyarban, csúcsban bandzsál, te! újra vágy-világ. Mintha először dőlne éji türe, mintha először ütne rád a láng.

